

UZASADNIENIE

Postanowienia z dnia 7 grudnia 2022r. w zakresie punktu I.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 29 września 2021 roku, wydanym w sprawie z wniosku J. S. przy udziale Miasta Ł., R. Ł., L. Ł., B. W., J. N., P. M., W. Ł., J. Ł., B. S. (1), R. S., W. G., W. S., B. S. (2), S. S., J. K., A. S., D. S., B. K., M. B., M. W., M. K., T. K., P. G., (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej z siedzibą w Ł., R. K., o ustanowienie drogi koniecznej, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi:

1. ustanowił, na rzecz każdorazowych właścicieli nieruchomości położonej

w Ł. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XVI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), służebność gruntową, obciążającą prawo własności nieruchomości służebnej, polegającą na prawie przejazdu pojazdów pogotowia ratunkowego, straży pożarnej, pogotowia energetycznego, wodociągowego i gazowego, pojazdów wywożących odpady komunalne oraz pojazdów przewożących materiały budowlane, poprowadzoną pasem gruntu stanowiącym część nieruchomości gruntowej położonej przy ulicy (...), oznaczonej jako działka nr (...) w obrębie S-2, dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XVI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), biegnącym od drogi publicznej - ulicy (...), do działki nr (...), oznaczonym literami „A,B,C,D,E,F,A” o powierzchni 267 m², zgodnie z mapą do ustalenia służebności, sporządzoną przez biegłego geodetę inż. K. A. w dniu 14 października 2016 roku, a wpisaną do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego, prowadzonej przez Prezydenta Miasta Ł.– (...) Ośrodek Geodezji, za numerem P. (...).2016 362 w dniu 20 października 2016 roku, złożoną w sprawie I Ns 555/07 na karcie 782 akt;

2. zasądził na rzecz Gminy Ł. tytułem wynagrodzenia za ustanowienie

służebności gruntowej od :

a) B. W. kwotę 34 722,50 zł przy czym wynagrodzenie to

rozłożył na 10 rocznych rat po 3 472,25 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

b) J. N. kwotę 11 459,50 przy czym wynagrodzenie to rozłożył

na 10 rocznych rat po 1 145,95 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

c) P. M. kwotę 17 329 zł przy czym wynagrodzenie to rozłożył na

10 rocznych rat po 1 732,90 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

d) *W. Ł. i J. Ł. solidarnie kwotę*

13 867,50 zł przy czym wynagrodzenie to rozłożył na 10 rocznych rat po 1 386,75 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

e) *B. S. (1) i R. S. solidarnie kwotę*

13 996,50 zł przy czym wynagrodzenie to rozłożył na 10 rocznych rat po 1 399,65 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

f) *W. G. kwotę 17 673 zł przy czym*

wynagrodzenie to rozłożył na 10 rocznych rat po 1 767,30 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

g) *W. S. i J. S. solidarnie kwotę 8 944 zł*

przy czym wynagrodzenie to rozłożył na 10 rocznych rat po 894,40 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

h) *B. S. (2) i S. S. solidarnie kwotę 5 891 zł przy*

czym wynagrodzenie to rozłożył na 10 rocznych rat po 589,10 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

i) *J. K. i R. K. solidarnie kwotę*

15 931,50 zł przy czym wynagrodzenie to rozłożył na 10 rocznych rat po 1593,15 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

j) *M. K. i T. K. solidarnie kwotę 9 223,50 zł przy czym*

wynagrodzenie to rozłożył na 10 rocznych rat po 922,35 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

k) *M. W. kwotę 15 867 zł przy czym wynagrodzenie to rozłożył*

na 10 rocznych rat po 1 586,70 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z

ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

l) B. K. kwotę 9309,50 zł przy czym wynagrodzenie to

rozłożył na 10 rocznych rat po 930,95 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

m) (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki

komandytowej z siedzibą w Ł. kwotę 8772 zł przy czym wynagrodzenie to rozłożył na 10 rocznych rat po 877,20 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

n) P. G. kwotę 14 469,50 zł przy czym wynagrodzenie to

rozłożył na 10 rocznych rat po 1446,95 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

o) A. S. kwotę 8772 zł przy czym wynagrodzenie to rozłożył

na 10 rocznych rat po 877,20 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

p) D. S., kwotę 8772 zł przy czym wynagrodzenie to rozłożył na 10

rocznych rat po 877,20 zł płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

3. pobrał solidarnie od J. S., B. W., J.

N., P. M., W. Ł., J. Ł., B. S. (1), R. S., W. G., W. S., B. S. (2), S. S., J. K., A. S., D. S., B. K., M. W., M. K., T. K., P. G., (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w Ł., R. K. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi kwotę 5 832,76 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

4. w pozostałym zakresie ustalił, iż każdy z uczestników ponosi koszty

związane ze swoim udziałem w sprawie.

Apelację od opisanego orzeczenia wniósł uczestnik Miasto Ł., zaskarżając postanowienie w części, tj. w zakresie wysokości wynagrodzenia za ustanowioną służebność drogi koniecznej od poszczególnych uczestników postępowania – co do punktu 2.

Skarżący wydanemu orzeczeniu zarzucił naruszenie art. 145 § 1 k.c. w zw. z art. 8 ust 1 pkt 1 ustawy o podatku od towarów i usług poprzez jego niezastosowanie i nie powiększenie przyznanego uczestnikowi wynagrodzenia za ustanowienie służebności gruntowej o wysokość podatku od towarów i usług według stawki 23 %, do odprowadzenia którego uczestnik będzie zobowiązany w związku z przyznaniem mu wynagrodzenia za ustanowienie służebności gruntowej.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę postanowienia w kwestionowanym zakresie poprzez zasądzenie na rzecz Gminy Ł. tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności gruntowej od:

a) **B. W. kwotę 34 722,50 zł (trzydzieści cztery tysiące**

siedemset dwadzieścia dwa złote i 50/100) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 3 472,25 zł (trzy tysiące czterysta siedemdziesiąt dwa złote i 25/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

b) **J. N. kwotę 11 459,50 zł (jedenaście tysięcy czterysta**

pięćdziesiąt dziewięć złotych i 50/100) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 1 145,95 zł (jeden tysiąc sto czterdzieści pięć złotych i 95/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

c) **P. M. kwotę 17 329 zł (siedemnaście tysięcy trzysta dwadzieścia**

dziewięć złotych) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 1 732,90 zł (jeden tysiąc siedemset trzydzieści dwa złote i 90/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

d) **W. Ł. i J. Ł. solidarnie kwotę**

13 867,50 zł (trzydzieści osiemset sześćdziesiąt siedem złotych i 50/100) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 1 386,75 zł (jeden tysiąc trzysta osiemdziesiąt sześć złotych i 75/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

e) **B. S. (1) i R. S. solidarnie kwotę**

13 996,50 zł (trzydzieści tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiąt sześć złotych i 50/100) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 1 399,65 zł (jeden tysiąc trzysta dziewięćdziesiąt dziewięć złotych i 65/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od

roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

f) W. G. kwotę 17 673 zł (siedemnaście tysięcy

sześćset siedemdziesiąt trzy złote) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 1 767,30 zł (jeden tysiąc siedemset sześćdziesiąt siedem złotych i 30/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

g) W. S. i J. S. solidarnie kwotę 8 944 zł

(osiem tysięcy dziewięćset czterdzieści cztery złote) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 894,40 zł (osiemset dziewięćdziesiąt cztery złote i 40/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

h) B. S. (2) i S. S. solidarnie kwotę 5 891 zł (pięć

tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt jeden złotych) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 589,10 zł (pięćset osiemdziesiąt dziewięć złotych i 10/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

i) J. K. i R. K. solidarnie kwotę

15 931,50 zł (piętnaście tysięcy dziewięćset trzydzieści jeden złotych i 50/100) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 1593,15 zł (jeden tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt trzy złote i 15/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

j) M. K. i T. K. solidarnie kwotę 9 223,50 zł (dziewięć

tysięcy dwieście dwadzieścia trzy złote i 50/100) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 922,35 zł (dziewięćset dwadzieścia dwa złote i 35/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

k) M. W. kwotę 15 867 zł (piętnaście tysięcy osiemset

sześćdziesiąt siedem złotych) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 1 586,70 zł (jeden tysiąc pięćset osiemdziesiąt sześć złotych i 70/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

l) **B. K.** kwotę 9309,50 zł (dziewięć tysięcy trzysta

dziewięć złotych i 50/100) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 930,95 zł (dziewięćset trzydzieści złotych i 95/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

m) (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki

komandytowej z siedzibą w Ł. kwotę 8772 zł (osiem tysięcy siedemset siedemdziesiąt dwa złote) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 877,20 zł (osiemset siedemdziesiąt siedem złotych i 20/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

n) **P. G.** kwotę 14 469,50 zł (czternaście tysięcy czterysta

sześćdziesiąt dziewięć złotych i 50/100) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 1446,95 zł (jeden tysiąc czterysta czterdzieści sześć złotych i 95/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

o) **A. S.** kwotę 8772 zł (osiem tysięcy siedemset

siedemdziesiąt dwa złote) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 877,20 zł (osiemset siedemdziesiąt siedem złotych i 20/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

p) **D. S.**, kwotę 8772 zł (osiem tysięcy siedemset siedemdziesiąt

dwa złote) powiększonej o należny podatek VAT według stawki 23 % przy czym wynagrodzenie to rozłożyć na 10 rocznych rat po 877,20 zł (osiemset siedemdziesiąt siedem złotych i 20/100) powiększonych o należny podatek VAT według stawki 23 % płatnych do 30 grudnia każdego roku, począwszy od roku kalendarzowego następującego po roku, w którym uprawomocniło się orzeczenie, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat.

Dodatkowo wniósł o zasądzenie od wnioskodawców solidarnie na rzecz uczestnika zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczyni J. S. wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie od Miasta Ł. na swoją rzecz kosztów postępowania za II instancję zgodnie z normami przepisanyymi.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wywiedziona przez Miasto Ł. jest zasadna, co skutkuje zmianą zaskarżonego postanowienia.

W ramach zarzutu apelacji skarżący kwestionuje kwotę wynagrodzenia z tytułu ustanowienia służebności, domagając się uwzględnienia w jej wysokości wartości podatku od towarów i usług (VAT).

Zarzut ten jest uzasadniony. Zgodnie z art. 145 § 1 k.c. ustanowienie służebności następuje za wynagrodzeniem, które pełni funkcję ceny (wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy) i ma charakter obligacji realnej, obowiązek jego uiszczenia wynika bowiem ze stosunku prawnorzecowego, jakim jest ustanowienie ograniczonego prawa rzeczowego (zob. Gudowski, Jacek, Rudnicka, Jolanta, Rudnicki, Grzegorz i Rudnicki, Stanisław. Art. 145. W: Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Własność i inne prawa rzeczowe. Wolters Kluwer, 2016).

W orzecznictwie sądów administracyjnych ugruntowany jest pogląd, że ustanowienie przez sąd drogi koniecznej jest świadczeniem usług w rozumieniu art. 8 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 5 ust. 1 pkt 1 in fine ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. z 2022 roku, poz. 931).

Sąd Okręgowy również podziela stanowisko Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W., wyrażone w wyroku z dnia 11 czerwca 2010 roku (sygn. akt III SA/Wa 851/10, publ. LEX nr 611694), zgodnie z którym ustanowienie – na mocy orzeczenia sądu - służebności drogi koniecznej za jednorazowym wynagrodzeniem wypełnia znamiona art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy o podatku od towarów i usług. Świadczenie usług zachodzi nie tylko wówczas, kiedy jest ono dobrowolne, ale także wtedy, gdy następuje zgodnie z nakazem organu władzy publicznej lub podmiotu działającego w jego imieniu lub nakazem wynikającym z mocy prawa (tak też NSA w wyroku z dnia 9 marca 2011 roku, sygn. I FSK 362/10, publ. LEX nr 1079508).

Pogląd ten wyrażony został również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w postanowieniu z dnia 13 stycznia 2016 roku (sygn. V CSK 225/15) wskazał, że odpłatne ustanowienie służebności drogi koniecznej mieści się w pojęciu świadczenia usług w rozumieniu art. 8 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 in fine ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług, z tym zastrzeżeniem, że do opodatkowania tej usługi niezbędne jest, aby świadczący ją podmiot działał w charakterze podatnika podatku od towarów i usług, o którym mowa w art. 15 ust. 1 i ust. 2 ustawy, w odniesieniu do tej właśnie opodatkowanej czynności (tak też NSA w wyroku z dnia 2 kwietnia 2014 roku, sygn. I FSK 689/13, publ. LEX nr 1484721).

Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług, opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług podlegają odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju. Natomiast w świetle art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług, przez świadczenie usług, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1 rozumie się każde świadczenie na rzecz osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, które nie stanowi dostawy towarów w rozumieniu art. 7, w tym również:

- 1) przeniesienie praw do wartości niematerialnych i prawnych, bez względu na formę, w jakiej dokonano czynności prawnej;
- 2) zobowiązanie do powstrzymania się od dokonania czynności lub do tolerowania czynności lub sytuacji;

3) świadczenie usług zgodnie z nakazem organu władzy publicznej lub podmiotu działającego w jego imieniu lub nakazem wynikającym z mocy prawa.

Z powołanych przepisów jednoznacznie wynika szeroka definicja usługi, ujmowanej jako każde odpłatne świadczenie na rzecz danego podmiotu (osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej), które nie stanowi dostawy towarów. Pojęcie świadczenia – składającego się na istotę usługi – należy zaś interpretować zgodnie z jego cywilistycznym rozumieniem, jako obowiązek wykonania, przekazania czegoś. Przez świadczenie trzeba zatem rozumieć każde zachowanie się na rzecz innej osoby. Oprócz tego na gruncie art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług, świadczeniem usług jest również zobowiązanie do powstrzymania się od czynności. Inaczej mówiąc, świadczenie w rozumieniu tego przepisu jest zaniechaniem polegającym na nieczynieniu lub znoszeniu określonych stanów rzeczy, czynności lub sytuacji. Choć ustawa o podatku od towarów i usług wyraźnie stanowi o zobowiązaniu się do powstrzymania się od dokonania czynności lub do tolerowania czynności lub sytuacji należy uznać, że świadczenie tego rodzaju usług polegających na zaniechaniu odbywa się nie tylko w ramach stosunków obligacyjnych, ale również (a nawet przede wszystkim) na płaszczyźnie prawa rzeczowego. W literaturze trafnie zwrócono uwagę, iż zakresu tego przepisu nie można ograniczać jedynie do stosunków obligacyjnych, ponieważ obowiązki tam wymienione mogą być również zakorzenione w prawie rzeczowym (np. ustanowieniu służebności) (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 stycznia 2016 roku, sygn. V CSK 225/15, publ. LEX nr 1994406).

Świadczeniem usługi będzie więc również ustanowienie niektórych ograniczonych praw rzeczowych: służebności, użytkowania etc. W potocznym rozumieniu przez ustanowienie tych praw, podmiot zobowiązuje się do przestrzegania uszczupień swojej własności nad rzeczą (tolerowania działań podmiotów, na rzecz których ustanowiona została służebność oraz niepodjęmowania działań w zakresie wyłączonym przez ustanowienie służebności). Jak już było sygnalizowane, świadczenie usług zachodzi nie tylko wówczas, kiedy następuje dobrowolnie (w wyniku umowy). Ma miejsce także wtedy, gdy następuje zgodnie z nakazem organu władzy publicznej lub podmiotu działającego w jego imieniu lub nakazem wynikającym z mocy prawa. Jeżeli podmiot jest przymuszony (zobowiązany) do dokonania określonej czynności, wówczas uznaje się, że świadczy usługę, o ile można wyodrębnić podmiot, który jest jej beneficjentem. Służebność gruntową definiuje art. 285 i nast. k.c., przyjmując że jest ona ograniczonym prawem rzeczowym, które obciąża cudzą nieruchomość, mającym na celu zwiększenie użyteczności innej nieruchomości albo zaspokojenie określonych potrzeb oznaczonej osoby fizycznej.

Na podstawie art. 145 § 1 k.c. istnieje możliwość ustanowienia w stosunkach sąsiedzkich służebności drogowej (przejazdu, przechodu) za wynagrodzeniem, którą ustawa określa jako służebność drogi koniecznej. Stosownie do art. 145 § 2 k.c. przeprowadzenie drogi koniecznej nastąpi z uwzględnieniem potrzeb nieruchomości niemającej dostępu do drogi publicznej oraz z najmniejszym obciążeniem gruntów, przez które droga ma prowadzić. Jeżeli potrzeba ustanowienia drogi jest następstwem sprzedaży gruntu lub innej czynności prawnej, a między zainteresowanymi nie dojdzie do porozumienia, sąd zarządzi, o ile to jest możliwe, przeprowadzenie drogi przez grunty, które były przedmiotem tej czynności prawnej.

W rozpoznawanej sprawie ustanowienie służebności nastąpiło za jednorazowym wynagrodzeniem, co spełnia warunek odpłatności świadczenia, natomiast beneficjentem tej usługi jest każdorazowy właściciel nieruchomości, na rzecz którego służebność została ustanowiona.

Jak już wspomniano, aby opodatkować odpłatne świadczenie usług, podmiot świadczący taką usługę musi działać w charakterze podatnika tego podatku VAT w odniesieniu do tej właśnie konkretnej usługi. Rozstrzygnięcie rozpoznawanej sprawy wymagało zatem ustalenia, czy skarżący w ramach ustanowionej służebności drogi koniecznej działa w charakterze podatnika podatku VAT, zdefiniowanego w art. 15 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług, niezależnie od tego, czy jest takim podatnikiem z innego tytułu.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług podatnikami są osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, wykonujące samodzielnie

działalność gospodarczą, o której mowa w ust. 2, bez względu na cel lub rezultat takiej działalności. W ustępie 2. cytowanego przepisu przewidziano zaś, że działalność gospodarcza obejmuje wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody. Działalność gospodarcza obejmuje w szczególności czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych.

Gmina posiada osobowość prawną (art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym- tj. Dz.U. z 2017 roku, poz. 1875), ma więc również zdolność podatkowoprawną w podatku od towarów i usług. Jednocześnie przepisy ustawy o samorządzie gminnym nakładają na gminę obowiązek wykonywania określonego rodzaju czynności i stanowią otwarty katalog zadań własnych gminy (art. 6 ust. 1 oraz w art. 7 ust. 1 u.s.g.). Tymczasem zgodnie z art. 15 ust. 6 u.p.t.u. nie uznaje się za podatnika organów władzy publicznej oraz urzędów obsługujących te organy jedynie w zakresie realizowanych zadań nałożonych odrębnymi przepisami prawa, dla realizacji których zostały one powołane, z wyłączeniem czynności wykonywanych na podstawie zawartych umów cywilnoprawnych. Wyłączenie przewidziane w art. 15 ust. 6 u.p.t.u. nie obejmuje zatem odpłatnego świadczenia usług, polegającego na ustanowieniu służebności drogi koniecznej.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że skoro skarżący jest podatnikiem VAT, będzie musiał uiścić podatek od przyznanego wynagrodzenia za ustanowienie służebności gruntowej. Dlatego wynagrodzenie to musi być powiększone o ten podatek (por. postanowienie SN z dnia 13 stycznia 2016 roku, sygn. V CSK 225/15, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z dnia 11 czerwca 2010 roku, (...) SA/Wa 851/10, publ. LEX nr 611694).

Na koniec dla porządku trzeba jeszcze odnotować, że w tym zakresie nie obowiązują żadne preferencje, wobec czego ustanowienie służebności drogi koniecznej jest czynnością opodatkowaną VAT według podstawowej 23% stawki. Ani przepisy ustawy o VAT, ani rozporządzenia wykonawcze do niej nie przewidują dla tego typu świadczeń obniżonych stawek podatku ani zwolnienia od podatku.

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c., zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie 2. w ten sposób, że po zapisie: „kwotę 18.456 (osiemnaście tysięcy czterysta pięćdziesiąt sześć złotych)” dodał: „powiększoną o podatek VAT”, a po zapisie: „po 769 (siedemset sześćdziesiąt dziewięć złotych)” dodał: „powiększone o podatek VAT”. W tym stanie rzeczy zaskarżone postanowienie, na podstawie art. 386 § 1 k.c. w zw. z art. 13 § 2 k.c., podlegało zmianie w punkcie 2. podpunktach a-p. Odzwierciedleniem tego jest pkt I., w ramach którego do wynagrodzenia należnego Miastu Ł. za ustanowienie służebności drogi koniecznej doliczono podatek VAT w wysokości 23% do kwoty głównej oraz rat.